

УДК 911.3

*Торушанко В.Р.*

### ***ВПЛИВ УРБАНІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР***

*В статті розглядається глобалізація інформаційних потоків та насадження культури. Проаналізовано елементарні інстинкти в контексті традиційного устрою життя багатьох народів світу.*

*Ключові слова: Урбанізація, Субкультура, інформаційні потоки*

*В статье рассматривается глобализация информационных потоков и насаждения культуры. Проанализированы элементарные инстинкты в контексте традиционного уклада жизни многих народов мира.*

*Ключевые слова: Урбанизация, Субкультура, информационные потоки.*

*In the article the globalization of information flows and planting crops. Analyzed the basic instincts in the context of the traditional way of life of many peoples.*

*Keywords: Urbanization, Subculture, information flows*

*Актуальність теми дослідження. Глобалізація інформаційних потоків та насадження культури елементарних інстинктів розчинили*

традиційний устрій життя багатьох народів світу. В гонитві за атрибутами успішності сучасна молодь більше не хоче створювати сім'ї та народжувати дітей. Більшості молодих людей плювати на те звідки вони родом, яка їх історія і хто ними править. Перш за все мова йде про молоде покоління «вирощене» в умовах великих міст, агломерацій, мегаполісів. Будучи осередками етнокультурних контактів міста, на ряду з іншими поселенськими утвореннями, в більшій мірі сповнені «духом часу». Носії світоглядного плюралізму, – «діти урбану», самовиражаються, як їм здається, в межах рухливої системи цінностей. Їхня керованість засобом масової інформації давно не викликає ні в кого сумнівів. Перенасиченість інфо-простору трешом західного штибу прискорює безповоротний крах культурних ідеалів та поширює нігілістичні настрої серед дітей, підлітків та юнацтва. Для того щоб допомогти молоді адаптуватися умовам соціальної зрілості потрібно мати уявлення про тенденції розвитку молодіжних культур, їх масштаби та територіальну дислокацію. Зв'язок таких аспектів суспільної деградації як урбанізовані субкультури та агресія викликана їх протиріччями є очевидним. Саме тому в багатьох країнах світу дана проблема розглядається на законодавчому рівні, а питання про заборону окремих субкультур є державною стратегією у сфері роботи з молоддю.

*Постановка мети та завдань.* В даній роботі за мету поставлено – пояснити закономірності зародження та розвитку молодіжних субкультур в межах урбанізованих систем, а також спробувати вирішити наступні завдання: з'ясувати, що таке субкультура із суспільно-географічних позицій; прослідкувати історію запровадження терміну та його похідних; виділити основні характеристики молодіжних субкультур та провести їх класифікацію; визначити передумови молодіжних рухів в рамках міської культури.

*Аналіз попередніх досліджень і публікацій.* Окремі аспекти даної теми розглядалися в працях географів-суспільствознавців та соціологів-урбаністів, серед яких хотілося б виділити Д.А. Алісова, Т.І. Белавіну, А.Г. Вишневського, А.П. Голікова, Д. І. Дроздовського, А.О. Козлова, І.Д. Колесіна, С.І. Левікову, В.Т. Лісовського, Е.О. Орлову, Ю.Б. Савельєва, К.Б. Соколова, П.О. Сорокіна, О.Г. Топчієва, А.С. Туркатенко. Однак цими іменами список дослідників не обмежується. Деякі з вище перерахованих вчених описували процеси окультурення урбаністичного суспільства спираючись на класичне уявлення поняття культура. Інші розглядали роль молоді в процесі культурної революції. Треті пробували всесторонньо аналізувати феномен контркультур. Узагальнивши їх доробки викладаю своє бачення питання в даній роботі.

*Виклад основного матеріалу.* Найважливішим «капіталом» і джерелом розвитку будь-якого суспільства є той величезний соціально-культурний потенціал, який був накопичений протягом століть і зосереджений в такому суспільному феномені як місто. Ще Карл Маркс розглядав місто як самостійний організм – особливий феномен, який

якісно відрізняється від поселень іншого типу продуктивністю праці та уніфікацією соціальних зв'язків. Сучасний спосіб виробництва великих міст ґрунтується на наукових знаннях, а влада – на володінні інформацією, життєвий успіх визначає логіка інструменталізму й ефективності. В межах агломерацій та мегаполісів традиційні цінності руйнуються під експансією адміністративної раціональності та бюрократизму. На цьому фоні і з'являються молодіжні субкультури як породження сучасної технізованої, знеособленої урбаністичної культури, які націлені на певні форми включення молодих людей в суспільне життя, але не «згори» – під керівництвом офіційних інституцій, а «знизу» – шляхом самоорганізації.

Субкультура – модне й неоднозначне поняття, яке останнім часом все частіше вживається в розмовній мові соціуму і вже давно на слуху в просунутої і стильної молоді. Природа даного явища заснована на психо-емоційних протиріччях індивіда. Яку б мету субкультура не переслідувала, вона завжди є протиставленням існуючому суспільному та культурному порядку і домінуючим перевагам в межах соціального середовища. Як правило, соціокультурні меншини відрізняються яскравими і впізнаваними рисами, своєрідними атрибутами, які дозволяють їх представникам виділитися із «заурядної» маси, заявити про свої принципи, переконання, суспільні позиції. Із суспільно-географічних позицій під субкультурою розуміють групу людей в межах більшого суспільства з відмінними стандартами та моделями поведінки, яка підпорядкована законам певної географічної системи. Мається на увазі, що субкультура проявляє себе рівно настільки, наскільки це дозволяють її умови середовища.

Вперше субкультуру розглядали як окремий соціальний фактор, що має право на існування, в американських підручниках з психології першої половини ХХ століття. Культурна революція в США була реакцією на процеси глобальної демократизації у світовому суспільстві – обставини, вплив яких вже неможливо було ігнорувати як це робилося раніше. Субкультуризація дала поштовх до активного розвитку нестандартного, критичного мислення, полігамності поглядів. Як результат, в 1970-1980-х роках дане поняття увійшло у сферу зацікавленості географів суспільствознавців, які намагалися спрогнозувати масштаби та напрямки розвитку цих процесів на всіх рівнях територіальної прив'язки.

Молодіжні субкультури у теоретичній частині практично нічим не відрізняються від опису субкультури загалом. Єдине, що учасниками молодіжних субкультур є в основному молодь, а не хтось інший. Підлітків у цьому контексті приваблює можливість спілкуватися з собі подібними, а також зовнішня атрибутика. Крім того юнацька свідомість, нашпигована гаслами пропаганди, швидше вбирає в себе революційні ідеї, які в подальшому будуть мати значний вплив на формування світогляду протягом всього людського життя. Загалом можна виділити п'ять основних характеристик молодіжних субкультур: специфічний стиль життя і поведінки; наявність власних норм, цінностей, картини світу, які відповідають вимогам певних соціальних категорій молоді;

протиставлення себе решті суспільства; зовнішня атрибутика, яка має символічне значення; ініціативний центр, який генерує ідеї. Терміни субкультура і контркультура є тотожними, за винятком того, що норми та цінності останньої перебувають в активній чи пасивній опозиції до існуючих у суспільстві. Зазвичай дані категорії ставлять в один ряд з поняттям «молодіжний неформальний рух» і розглядають в межах ширшого середовища «андеграунду» – діяльність, яка суперечить етичним, естетичним та моральним кодам соціуму. Класифікуючи основні субкультури зароджені в ході процесів урбанізації, необхідно простежити їх еволюцію, визначити варіанти їх зміни, проаналізувати тісноту взаємодії. За напрямками діяльності та світогляду молодіжні організації класифікують на: музичні неформальні молодіжні організації (металісти, репери, бітломани, бітбоксери, хопери, панки, клабери); неформальні організації в спорті (футбольні фанати, брейк-данс, ворк-аут, пар-кур); філософські молодіжні субкультури (хіппі, готи, емо, хіпстери); субкультури політичного спрямування (паціфісти, скінхети); субкультури сексуального характеру (фетишисти, мазахісти, свінгери); кіберкультури (геймери) і т. д. Урбанізацію слід розглядати як неоднозначний процес, в ході якого відбуваються багаторівневі зміни не лише соціального чи економічного плану, а перш за все культурного. Урбанізація країни характеризується не тільки і не стільки зростанням розмірів і чисельності міст, скільки все більшим поширенням міського способу життя. Під його впливом і почали формуватися стійкі спільноти людей засновані на віковому принципі та історико-географічних передумовах. Здебільшого цими передумовами були рабство, расова та релігійна дискримінація, науково-технічний прогрес, тощо. Так чи інакше, походження субкультур напряму пов'язано з геополітичними, гео економічними та геокультурними процесами у світі, а темпи та напрямки їх подальшого поширення відповідають векторизації прокладення інформаційних комунікацій.

Широкий діапазон відмінностей у соціальному складі (від войовничих вихідців із найбільш маргіналізованих верств до гламурних мажорів) та напрямках і формах діяльності (від конструктивних до деструктивних) зумовлюють суперечливий статус молодіжних субкультур в сучасному суспільстві, що проявляється у численних конфліктах: з представниками старшого покоління, з офіційними структурами, між неформальними молодіжними об'єднаннями. Серед основних передумов активізації молодіжних рухів міст слід виділити: перенасиченість інформаційного простору; недоліки самоврядування суспільних інститутів; криза інституту сім'ї та сімейного виховання; придушення індивідуальності та ініціативності дитини; відірваність від природи та традицій, дефіцит саморозвитку; насадження інфантилізму або конкурентного екстримізму педагогами, батьками, опікунами; комерціалізація засобів масової інформації і всієї художньої культури. Власне термін «культура міста» є узагальненою категорією зі зовнішніми по відношенню до неї адміністративно-територіальними рамками.

Основними складовими культури міста є категорії вищого порядку: власне міська культура, традиційна (сільська) культура, гібридна (квазіурбаністична) культура. Сільська (руралізована) культура, на відміну від міської, практично позбавлена соціопатогенних проявів субкультуризації. Це зумовлено помітною відсталістю села у інформаційному забезпеченні, консерваторським підходом до виховання дітей, відносною етнічною однорідністю складу населення і т. д. Цінності національної культури покликані боротися зі схематизованими стереотипними зразками масової культури, орієнтованими на впровадження цінностей «західного способу життя». Ця практика нажалі зрідка використовується в умовах великих міст, що побічно обумовлено самим потоком переважаючої імпортованої інформації, яка поверхнево закріплюється у молодіжній свідомості.

*Висновки.* Увага до цього питання зі сторони соціальних наук, в тому числі і географії, дасть змогу комплексно розглянути феномен молодіжних субкультур та пояснити закономірності поширення цього явища на території. Об'єднавши процеси урбанізації та субкультуризації зможемо зрозуміти суть молодіжних пошуків, диференційовано підійти до проблем оптимізації міського способу життя, підвищити соціальні стандарти. Неформальні молодіжні рухи є свого роду індикатором патогенних процесів у суспільстві, а субкультури виступають в ролі постійно діючої опозиції до будь-якої влади, тим самим стимулюючи її роботу.

1. Алісов Д. А. Урбанизация и культура / Дмитрий Андреевич Алісов // *Городская культура Сибири: история и современность.* – Омск, 1997. – с. 3-15.
2. Белавіна Т. І. Деякі аспекти становлення молодіжної політичної субкультури в Україні / Тетяна Ігорівна Белавіна // *Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави.* – К: Либідь, 2001. вип. 3. – с. 156-160.
3. Вишневский А. Г. На пути к городскому обществу / Анатолий Григорьевич Вишневский // *Человек.* – 1992. – №1. – с. 22.
4. Голюков А. П. Вступ до економічної та соціальної географії / Артур Павлович Голюков. – К: Либідь, 1996. – 320 с.
5. Дроздовський Д. І. Молодість, історія і субкультура: знімки контактних зон / Дмитро Ігорович Дроздовський // *«І»: незалежний культурологічний часопис.* – 2007. – №46. – с. 19-24.
6. Козлов А. А. Молодежный экстремизм / Анатолий Александрович Козлов // *Ежегодный альманах «Молодежная галактика».* – Изд-во СПбГУ, 1996. – №7. – с. 108-113.
7. Колесин И. Д. Подходы к изучению социокультурных процессов / Игорь Дмитриевич Колесин // *Социологические исследования.* – 1999. – №1. – с. 130-136.
8. Левикова С. И. Две модели динамики ценностей культуры (на примере молодежной субкультуры) / Светлана Игоревна Левикова // *Вопр. философии.* – 2006. – №4. – с. 17.
9. Лисовский В. Т. Социология молодежи / Владимир Тимофеевич Лисовский // *Социологические исследования, изд-во СПбГУ.* – 1998. – №5. – с. 98-104.
10. Орлова Э. А. Проблемы модернизации в России: культурные аспекты / Эльна Александровна Орлова // *Теоретические основания культурной политики.* – М: Наука, 1993. – с. 5.
11. Савельев Ю. Б. Взаємодія субкультур як фактор соціокультурного розвитку / Юрій Борисович Савельєв // *Автореф. дис. канд. філос. наук. 09.00.03.* – К., 1997. – с. 26.
12. Соколов К. Б. Субкультуры, этносы и искусство: концепция социокультурной стратификации / Константин Борисович Соколов // *вест. Российского гуманитарного научного фонда.* – 1997. – №1. – с. 134-143.
13. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / Питирим Александрович Сорокин – М: Политиздат. – 1992. – 125 с.
14. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / Олександр Григорович Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2001. – 555 с.
15. Туркатенко А. С. Молодежные субкультуры сегодня / Арина Сергеевна Туркатенко // *Знание – сила.* – 2007. – №1. – с. 59-64.